

خلاصه گزارش اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح بند (۲) اصلاحی ماده (۲۷) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی - مصوب ۱۳۸۵»

مقدمه

تعیین حداقل سن رأی‌دهندگان در ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی از جمله موضوعات مورد بحث در اصلاح قوانین انتخابات بوده است. در پی این اصلاحات حداقل سن رأی‌دهندگان بنا به مقتضیات و شرایط انقلابی کشور و نیز به منظور افزایش شمار مشارکت‌کنندگان در انتخابات بین ۱۵ تا ۱۶ سال تمام در تغییر بوده است. در این راستا مجلس هفتم طرح اصلاح بند «۲» ماده (۲۷) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی و بند «۲» ماده (۳۶) قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران را ارائه و در تاریخ ۱۳۸۶/۱۰/۱۲ به تصویب رساند. این طرح سن رأی‌دهندگان برای انتخابات مذکور را از ۱۵ سال تمام به ۱۸ سال تمام تغییر داد. با تصویب این طرح حداقل سن رأی‌دهندگان متناسب با میانگین سنی دیگر کشورها و استانداردهای بین‌المللی شد. اکنون دولت با ارائه لایحه اخیر قصد دارد تا با اصلاح بند «۲» اصلاحی ماده (۲۷) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی تنها در انتخابات مجلس شورای اسلامی و نه انتخابات ریاست جمهوری حداقل سن رأی‌دهندگان را از ۱۸ سال تمام به ۱۵ سال تمام تغییر دهد.

دلایل موافقین لایحه

۱. افزایش شمارگان آرای اخذ شده در انتخابات مجلس شورای اسلامی،
۲. خطر کاهش میزان مشارکت مردمی،
۳. افزایش زمینه‌های مشارکت اجتماعی - سیاسی جوانان،
۴. توجه ویژه به جوانان ایرانی در عرصه سیاسی و رویکرد جوان‌گرایی در مشارکت سیاسی،
۵. تمرین و ممارست این بخش از جامعه برای قبول و پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی - سیاسی،
۶. پایین‌ترین حداقل سنی برای رأی‌دهندگان در انتخابات در مقایسه با دیگر کشورهای جهان که به معنی نبود سخت‌گیری در قوانین برای رأی‌دهندگان در انتخابات است،
۷. بازگشت رویکرد انقلابی به نهاد انتخابات.

دلایل مخالفین لایحه

۱. افزایش دامنه ضریب خطا به دلیل کم‌تجربگی نوجوانان در تشخیص مسائل پیچیده سیاسی و انتخاباتی،
۲. ایجاد دوگانگی در رفتار نوجوانان به دلیل شکاف میان زمان اعمال حقوق مدنی و حقوق سیاسی آنها زیرا بنا به ماده واحد شروط متعاملین، سن رشد در ایران ۱۸ سال تمام است. در حالی که در صورت تصویب این لایحه، سن ۱۵ سال تمام برای اعمال حقوق سیاسی فرد در نظر گرفته خواهد شد.
۳. کودک تلقی شدن افراد زیر ۱۸ سال براساس ماده (۱) کنوانسیون حقوق کودک که به تصویب مجلس شورای اسلامی نیز رسیده است. دامنه سن جوانی از منظر کنوانسیون مذکور در دو زیرگروه نوجوان (۱۵ تا ۱۷ سال) و بزرگسالان جوان (۱۸ تا ۲۴ سال) قرار دارد.

دوره هشتم - سال اول

شماره ثبت:

۶۴

شماره چاپ:

۶۵

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۴/۳

شماره مسلسل:

۲۰۰۹۰۹۳-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۷/۵/۷

۴. در صورت تصویب این لایحه، ناهمخوانی حداقل سن رأی‌دهندگان به وجود می‌آید. زیرا سن رأی در انتخابات ریاست جمهوری ۱۸ سال، انتخابات مجلس شورای اسلامی ۱۵ سال و همه‌پرسی ۱۶ سال است که این امر مغایر رویکرد لایحه نظام جامع انتخابات است.

۵. در بررسی‌های به عمل آمده در مورد حداقل سن رأی‌دهندگان در ۳۴ کشور نکات زیر حاصل می‌شود:
الف) از میان ۱۰ کشور آسیایی، ۸ کشور اروپایی، ۶ کشور آمریکایی، ۱۰ کشور آفریقایی میانگین سن رأی‌دادن در دو قاره آسیا و آفریقا مشابه و برابر ۱۹/۱ سال است.

ب) پایین‌ترین میانگین مربوط به قاره اروپا با ۱۸/۲۵ سال و پس از آن قاره آمریکا با ۱۸/۵ سال است.
ج) در بین کشورهای مورد مطالعه سه کشور اسلامی سوریه، پاکستان و بنگلادش حداقل سن رأی‌دهندگان مشابه و ۱۸ سال است.

د) حداقل سن رأی‌دهندگان در ژاپن ۲۵ سال است که بالاترین رقم را به خود اختصاص داده است.
۶. توجه به تناسب میان سن بلوغ سیاسی (حقوق سیاسی یا رأی‌دادن) و سن رشد از منظر حقوق مدنی، از آنجایی که حقوق مدنی و اجتماعی عمدتاً در ۱۸ سالگی به فرد داده می‌شود از جمله حق دریافت گواهینامه رانندگی، گذرنامه، افتتاح و استفاده از حساب بانکی و نیز خدمت نظام وظیفه، بهتر است حق رأی‌دادن نیز با آن منطبق و برابر ۱۸ سال تمام باشد.

۷. توجه به مفاد سند تغییر دامنه سنی جوانان مصوب شورای عالی جوانان در سال ۱۳۸۱ که اشعار می‌دارد سن جوانی در ایران بین ۱۵ تا ۲۹ سال است و در سه گروه سنی ۱۵ تا ۱۸ سال و ۱۹ تا ۲۴ سال و ۲۵ تا ۲۹ سال تقسیم شده‌اند که اولویت برنامه «مشارکت اجتماعی» برای گروه سنی ۱۹ تا ۲۴ سال در نظر گرفته شده و پیش از آن مدنظر سازمان ملی جوانان نیست.

۸. با وجود آنکه میانگین دامنه سنی جوانان در بسیاری از کشورها از ۱۵ تا ۳۵ است، اما در هیچ‌کدام از موارد مورد مطالعه حداقل سن رأی‌دهندگان در انتخابات کمتر از ۱۸ سال تمام نیست. به‌طور مثال دامنه سنی جوانی در کشور پاکستان ۱۵ تا ۲۹ سال، بنگلادش ۱۵ تا ۳۰ سال و مالزی ۱۵ تا ۴۰ سال است، اما طبق قوانین انتخاباتی آنها، تنها افراد بالای ۱۸ سال تمام حق مشارکت انتخاباتی را دارند.

۹. برخلاف تصور موجود که کاهش سن رأی‌دهندگان باعث افزایش مشارکت انتخاباتی می‌شود، کاهش حداقل سن رأی‌دهندگان تأثیری در مشارکت انتخاباتی نداشته و نرخ یا درصد شرکت‌کنندگان حائزین اخذ رأی را تغییر نمی‌دهد و تنها احتمال افزایش شمار شرکت‌کنندگان در انتخابات را به‌وجود می‌آورد که آن هم از منظر استانداردهای جهانی در انتخابات بی‌اهمیت یا کم‌اهمیت است.

۱۰. کاهش حداقل سن رأی‌دهندگان عاملی برای کاهش کیفیت انتخابات است. زیرا آرای این افراد «آرای مفید» نبوده و تابع احساسات است و کمتر تابع ملاک و معیارهای عقلانی است و نیز گرایش این افراد به سمت تفکرات تند و افراطی است.^۱

۱۱. لزوم تناسب بین حداقل شرایط انتخاب‌کنندگان و انتخاب شونده‌ها توجه به این امر که نمایندگان مجلس شورای اسلامی اخیراً شرایط انتخاب شدن را سخت‌تر کرده و حداقل مدرک لازم برای احراز سمت نمایندگی را کارشناسی ارشد عنوان کرده‌اند که نیازمند آن است که حداقل شرایط انتخاب‌کنندگان ۱۸ سال تمام باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به نکات مذکور ضرورتی برای تصویب لایحه اخیر به چشم نمی‌خورد.

۱. ایوبی، حجت‌ا...، «اکثریت چگونه حکومت می‌کند»، انتشارات سروش، ۱۳۷۹، صص ۲۷-۲۸.